

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้เป็นการนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับรัฐ แนวความคิดและทฤษฎีว่าด้วยบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดและทฤษฎีว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับรัฐ

ได้มีนักคิด นักเขียน นักวิชาการมากมายที่ได้เสนอแนวความคิดที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับรัฐหรือสถาบันทางการเมืองในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป

ทั้งนี้สื่อมวลชนและสถาบันทางการเมือง ต่างก็มีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือในขณะที่สื่อมวลชนพยายามทำหน้าที่รายงานข่าว ความคิดเห็นรวมถึงการทำหน้าที่ตรวจสอบรัฐ แต่รัฐก็ต้องใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยทางการเมือง

อย่างไรก็ตามกล่าวได้ว่า เมื่อประเทศชาติปกครองอยู่ในระบอบไหนหนังสือพิมพ์ก็มักจะต้องเป็นไปตามโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ ของประเทศชาตินั้น ดังทฤษฎีการสื่อสารมวลชนที่เรียกว่า Four Theories of The Press ซึ่ง Schramm, Peterson และ Siebert (1964) ได้เสนอความสัมพันธ์ระหว่างหนังสือพิมพ์กับรัฐใน 4 ระบบหรือ 4 ทฤษฎีด้วยกันคือ

1. ทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory) ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นมาในบรรยากาศทางอำนาจนิยมในคอนปลายสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) กล่าวคือภายหลังการประดิษฐ์เครื่องพิมพ์หนังสือได้ไม่นานนัก ในสังคมสมัยนั้นมีความเชื่อกันว่าสัจจะไม่ใช่ผลผลิตของประชาชนส่วนใหญ่ แต่เกิดขึ้นจากนักปราชญ์ราชบัณฑิตไม่กี่คนซึ่งอยู่ในสถานะที่จะชี้ทางและนำเพื่อนร่วมสังคมของตนได้ ฉะนั้น จึงถือกันว่าสัจจะจะต้องรวมอยู่ใกล้กับศูนย์อำนาจ ด้วยเหตุนี้หนังสือพิมพ์จึงปฏิบัติหน้าที่จากบนลงมา ผู้ปกครองสมัยนั้นใช้หนังสือพิมพ์สำหรับป่าวร้องให้ประชาชนทราบถึงเรื่องราวที่ผู้ปกครองคิดว่าประชาชนควรทราบ และนโยบายซึ่งผู้ปกครองคิดว่าประชาชนควรจะสนับสนุน กษัตริย์แห่งราชวงศ์ทิวดอร์และสจวร์ตของอังกฤษ ถือว่าหนังสือพิมพ์เป็นของราชบัลลังค์ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องสนับสนุนนโยบายของกษัตริย์

ในกรณีพิเศษเท่านั้นที่จะมีการอนุญาตให้หนังสือพิมพ์เป็นของเอกชนและการอนุญาตนี้ย่อมถูกถ่วงถอยได้ เมื่อเห็นว่าหนังสือพิมพ์ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธระในการสนับสนุนพระมหากษัตริย์ ฉะนั้นการหนังสือพิมพ์จึง เป็นเสมือนข้อตกลงระหว่างแห่งอำนาจกับผู้ตีพิมพ์ ซึ่งจะ

เห็นได้ชัดว่า แนวความคิดนี้ปฏิเสธในสิ่งซึ่งปัจจุบันถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของหนังสือพิมพ์ คือการควบคุมรัฐบาล

ทฤษฎีนี้เป็นที่ยอมรับทั่วไปในคริสต์ศตวรรษที่ 16 และ 17 และยังคงหลงเหลือตกค้างอยู่ในบางแห่งที่ยังคงปฏิบัติการในลักษณะอำนาจนิยม

2. ทฤษฎีอิสรภาพนิยม (Libertarian Theory) เกิดขึ้นจากการเจริญเติบโตหลังการขยายตัวของการค้าและการท่องเที่ยวอย่างเสรี การยอมรับเศรษฐกิจเสรีนิยม และบรรยากาศทั่วไปแห่งการรู้แจ้ง (The Enlightenment) สิ่งเหล่านี้ได้ทำลายคติแห่งอำนาจนิยม และส่งเสริมให้เกิดแนวความคิดใหม่เกี่ยวกับการหนังสือพิมพ์ ทฤษฎีใหม่นี้ได้เริ่มฟักตัวในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 และเกิดรูปปรอยแน่นอนในคริสต์ศตวรรษที่ 18-19

ตามแนวความคิดนี้มนุษย์ไม่ได้เป็นสัตว์โลกที่ต้องการพึ่งพิง ซึ่งจะต้องถูกชักนำและชี้ทางให้ แต่กลับเป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผลสามารถแยกแยะจะออกจากความเท็จด้วยตนเอง สามารถแยกกระหว่างทางดีกับทางชั่วในเมื่อเผชิญกับหลักฐานที่ขัดแย้งกันและทางเลือกต่าง ๆ กัน สัจจะไม่ได้ถูกถือว่าเป็นสิ่งที่จำกัดหลักฐานที่ขัดแย้งกันและทางเลือกต่าง ๆ กัน สัจจะไม่ได้ถูกถือว่าเป็นสิ่งที่จำกัดอยู่เฉพาะในวงของอำนาจเท่านั้น แต่สิทธิในการแสวงหากลับเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ไม่อาจจะริดรอนได้

ดังนั้น การหนังสือพิมพ์ก็คือผู้ร่วมในการแสวงหาสัจจะหนังสือพิมพ์ไม่ใช่เครื่องมือของรัฐบาล แต่กลับเป็นเครื่องมือในการเสนอหลักฐานและข้อโต้แย้งต่าง ๆ เพื่อเป็นรากฐานสำหรับการที่ประชาชนจะควบคุมรัฐบาลและตัดสินใจในข้อนโยบาย ฉะนั้น จึงเป็นการจำเป็นที่หนังสือพิมพ์จะต้องเป็นอิสระจากการควบคุมและอิทธิพลของรัฐบาล เพื่อเปิดโอกาสให้สัจจะผุดขึ้น ความเห็นต่าง ๆ ต้องมีทางแสดงออกได้โดยเสรี จะต้องมี 'ตลาดเสรี' สำหรับความคิดเห็นและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ไม่ว่าจะคนกลุ่มน้อยหรือคนกลุ่มมาก คนปราศจากอำนาจหรือผู้ทรงอำนาจ ต่างต้องมีทางเข้าถึงหนังสือพิมพ์อย่างเท่าเทียมกัน

ตลอดระยะเวลาเกือบ 200 ปีสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรได้ผดุงรักษาการหนังสือพิมพ์ตามหลักการนี้ ซึ่งเป็นอิสระจากรัฐบาลอย่างสิ้นเชิงหนังสือพิมพ์ได้รับการสนับสนุนทำหน้าที่เป็น 'ฐานันดรสี่'

3. ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) เป็นแนวคิดที่พัฒนาจากอิสรภาพนิยม โดยมีการเรียกร้องให้หนังสือพิมพ์มีความรับผิดชอบมากขึ้น เพราะไม่ใช่เป็นการง่ายอีกต่อไปสำหรับบุคคลที่จะเข้าถึงหนังสือพิมพ์หรือจัดตั้งหนังสือพิมพ์ซึ่งต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก จึงเป็นแนวโน้มไปสู่การผูกขาด

ดังนั้น สื่อสารมวลชนจะต้องมีพันธะที่จะรับผิดชอบต่อสังคม ในการที่จะให้ทุกฝ่ายได้

มีโอกาสเสนอเรื่องราวของคนอย่างยุติธรรม และสาธารณชนจะต้องมีข้อมูลอย่างเพียงพอแก่การตัดสินใจ

4. ทฤษฎีคอมมิวนิสต์โซเวียต (Soviet Communist Theory) เป็นทฤษฎีที่มีรากฐานมาจากลัทธิมาร์กซิสต์ และมาจากความจำเป็นทางการเมืองที่ต้องรักษาอำนาจทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์ ที่มีสมาชิกอยู่เพียงสิบกว่าเปอร์เซ็นต์ของพลเมืองโซเวียตทั้งหมด

ฉะนั้น การดำเนินการหนังสือพิมพ์ จึงอยู่ในฐานะเป็นเครื่องมือของผู้ทรงอำนาจของการปกครอง เช่นเดียวกับคดีอำนาจนิยมในสมัยก่อน หากผิดกับสมัยอำนาจนิยมตรงที่ว่ากิจการหนังสือพิมพ์เป็นของรัฐ ไม่ใช่ของเอกชน มูลเหตุจูงใจในการแสวงหาผลกำไรจึงถูกจำกัดออกไป

จากทฤษฎีดังกล่าว ในแง่อีกแง่มุมหนึ่งได้สะท้อนว่ารัฐเองมีส่วนในการกำหนดปรัชญาของสื่อมวลชน ซึ่งถือเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมไม่น้อย อย่างปรัชญาของ Marxism ก็ไม่ได้มองว่าสื่อมวลชนจะต้องตรวจสอบรัฐ แต่มองเพียงเป็นกลไกของพรรคคอมมิวนิสต์

กรณีของสังคมไทยก็เช่นกัน สื่อมวลชนตกอยู่ภายใต้กรอบการปกครองของรัฐ กล่าวคือในยุคที่รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งและเปิดกว้างในด้านเสรีภาพการแสดงออก สื่อมวลชนก็สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีเสรีภาพ ในทางตรงข้ามถ้าเป็นยุครัฐบาลเผด็จการ สื่อมวลชนก็จะถูกควบคุมอย่างใกล้ชิด และมักถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐในการเผยแพร่ข่าวสารจากรัฐบาลไปยังประชาชน

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือวิกฤตการณ์ทางการเมือง 3 ครั้งคือวิกฤตการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516, 6 ตุลาคม 2519 และ 17 พฤษภาคม 2535 ซึ่งสื่อมวลชนอยู่ภายใต้บรรยากาศการควบคุมของรัฐที่แตกต่างกัน ทำให้การแสดงบทบาทแตกต่างกันออกไปด้วย

แนวความคิดและทฤษฎีว่าด้วยบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน

นักวิชาการทั่วไปต่างมองบทบาทภาระหน้าที่ของสื่อมวลชน ในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป เกษม ศิริสัมพันธ์ (2513) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า มีอยู่ 3 ประการ คือ

1. เป็นสื่อกลางการติดต่อระหว่างรัฐบาลและประชาชน (Channel of Communications) ตามหน้าที่ดังกล่าว หนังสือพิมพ์จะเป็นผู้ติดตามเหตุการณ์เสนอข่าวสารทัศนะทางการเมือง เพื่อให้ผู้อ่านได้ข้อมูลในการตัดสินใจอย่างเพียงพอ เกี่ยวกับการดำเนินนโยบายของรัฐบาลหรือนักการเมือง ในขณะที่เดียวกันประชาชนก็เสนอความคิดเห็นของตนเอง

เกี่ยวกับการเมืองไปสู่รัฐบาลผ่านทางหนังสือพิมพ์

2. บทบาทในการตรวจการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล (Watchdog of the government) เนื่องจากเป็นการยากที่จะจำกัดให้หนังสือพิมพ์เป็นเพียงสื่อกลางติดต่อระหว่างรัฐบาลและประชาชน ทำให้เกิดความคิดต่อไปว่าหนังสือพิมพ์ไม่ควรเป็นสื่อกลางถ่ายทอดความคิดเห็นของรัฐบาลและประชาชนเท่านั้น แต่ควรต้องวางตัวเป็นผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชนที่มีความเห็นเป็นของตนเองและมุ่งความสนใจไปยังเรื่องราวที่เขาเห็นว่าเหมาะสม ซึ่งมีความหมายกว้าง ๆ ว่า

นั่นหมายความว่าหนังสือพิมพ์ควรจะติดตามและรับผิดชอบต่อผู้อ่านด้วย เช่น หนังสือพิมพ์ไม่เพียงแต่เสนอข่าวเกี่ยวกับการเลือกตั้งแล้ว เสร็จสิ้นไปตามหน้าที่ประการแรกเท่านั้น แต่หนังสือพิมพ์ควรทำหน้าที่ต่อมาคือติดตามสอดส่องพฤติกรรมของนักการเมืองว่าได้กระทำหน้าที่อย่างสุจริตตามนโยบายที่แถลงไว้หรือไม่ด้วย

3. บทบาทในการให้ความรู้ทางการเมือง (Political educator) หรือการเป็นสถาบันให้ความรู้ทางการเมืองซึ่งถือเป็นการให้การศึกษาแก่บุคคลที่ไม่ได้เล่าเรียนในโรงเรียน (unschool people) ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะกระตุ้นบุคคลเหล่านั้นให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและปรับตนเองให้เข้ากับระเบียบและวิธีใหม่ ๆ ละทิ้งจารีตธรรมเนียมเก่า ๆ ซึ่งขัดต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นสำหรับประเทศด้อยพัฒนาและเพิ่งนำประชาธิปไตยมาทดลองใช้ ประชาชนต้องทำความเข้าใจและปรับตนเองให้เข้ากับการปกครองใหม่

การที่จะทำหน้าที่ทางการเมือง หมายความว่าหนังสือพิมพ์จะต้องทำหน้าที่ทั้งเสนอข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และสร้างประชามติด้วย

ตามทฤษฎีสื่อสารมวลชนดั้งเดิมของ Lasswell และ Wright (อ้างในพีระ จิรโสภณ , 2538) ได้มองบทบาทหน้าที่ต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ไว้คือ

1. สอดส่องสำรวจตรวจตราสิ่งแวดล้อมโดยรายงานเป็นข่าว (Surveillance : informs, provides news)
2. ประสานเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม โดยเลือกสรรนำเสนอในรูปการอธิบาย วิเคราะห์ ตีความแสดงความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์ (Correlation : selects, interprets, criticizes)
3. ถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยให้ความรู้แก่สมาชิกในสังคม (Transmission of culture : teaches)
4. ให้ความบันเทิงและพักผ่อนหย่อนใจ (Entertain)

Mcquail (1984) ได้ปรับปรุงและพัฒนาทฤษฎีดังกล่าว โดยได้เสนอบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่จะต้องประกอบด้วย 5 ประการหลักด้วยกันคือ

1. ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ได้แก่
 - ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานภาพของสังคมของสถานการณ์โลก
 - บ่งชี้ถึงความสัมพันธ์ทางอำนาจ
 - ช่วยเอื้ออำนวยให้เกิดนวัตกรรม การปรับเปลี่ยนสภาพและความก้าวหน้า
2. การประสานเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้แก่
 - การอธิบายตีความและวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม
 - ให้การสนับสนุนการใช้อำนาจหน้าที่และสร้างบรรทัดฐานของสังคม
 - ให้การอบรมบ่มนิสัยทางสังคม
 - ประสานกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมให้สอดคล้องกัน
 - สร้างประชาชาติ
 - จัดลำดับความสำคัญของเหตุการณ์
3. การสร้างความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม
 - นำเสนอวัฒนธรรมหลัก ยอมรับวัฒนธรรมย่อยและพัฒนาวัฒนธรรมใหม่
 - ผลักดันให้เกิดการผดุงรักษาค่านิยมร่วมกันเอาไว้
4. การให้ความบันเทิง
 - ให้ความสนุกสนาน ความหลากหลาย และวิธีการผ่อนคลายอารมณ์
 - ลดความตึงเครียดทางสังคม
5. ผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม
 - การรณรงค์โดยมีจุดมุ่งหมายทางสังคม เกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ การทำงาน และศาสนา

โดยสรุปแล้วหากไม่นับบทบาทในด้านการให้ความบันเทิง สื่อมวลชนจะต้องมีบทบาทหน้าที่อย่างน้อย 3 ประการด้วยกันคือ

ประการแรก การให้ข่าวสารข้อมูลและความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน ซึ่งคัมภีร์วารสารศาสตร์ดั้งเดิมมองว่าสื่อมวลชนจะต้องรายงานข่าวจะต้องเป็นกลาง (Objectivity) แต่มีข้อโต้แย้งว่าการรายงานข่าวไม่จำเป็นจะต้องยึดหลักความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดเสมอไปเพราะการยึดหลักดังกล่าวอาจจะไม่สามารถทำให้ประชาชนเข้าใจเหตุการณ์ได้อย่างถูกต้องแท้

วิกฤตการณ์ทางการเมือง 17-20 พฤษภาคม 2535 เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ได้เกิดข้อ

ตกเถียงว่าสื่อมวลชนควรจะเสนอข่าวอย่างเป็นกลางหรือไม่ในสถานการณ์ที่ประชาชนที่ชุมนุมเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้งถูกกวาดล้างจากทหารภายใต้คำสั่งของรัฐบาลที่สืบทอดอำนาจมาจากสภาวิชาชีพความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ(รสช.) โดยฝ่ายที่เน้นย้ำความเป็นกลางได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงว่าการยึดหลักเช่นนั้นไม่อาจทำให้สื่อมวลชนทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์

ประการที่สอง การอธิบาย ตีความ และแสดงความคิดเห็น ซึ่งสามารถเสนอได้ในบทบรรณาธิการ คอลัมน์ สกู๊ปข่าว รายงาน หรือแม้แต่ในรูปการ์ตูน

บทบาทการแสดงความคิดเห็นมีความสำคัญควบคู่ไปกับการรายงานข่าว ซึ่งสื่อมวลชนสามารถหยิบประเด็นที่กำลังถกเถียงกันในสังคมมาแสดง เป็นทัศนคติที่เป็นอิสระของตัวเองได้

ประการที่สาม การผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทางการเมือง ซึ่งถือเป็นบทบาทอีกระดับหนึ่งของสื่อมวลชนซึ่งสามารถกระทำได้ โดยการนำประเด็นสาธารณะมานำเสนอ ชี้นำ ผลักดันและรณรงค์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เฉลิมพร อุ้นแก้ว (2534) ได้ทำการศึกษาเรื่องเสรีภาพสื่อมวลชนภายใต้กรอบแห่งกฎหมายไทย พบว่าสื่อมวลชนไทยในพัฒนาการที่ผ่านมาถูกควบคุมมาโดยตลอด เริ่มตั้งแต่ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่มีกฎหมายปิดปากประชาชนมิให้วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของระบบศักดินาจนเกินขอบเขต จนมาถึงยุคการเปลี่ยนการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 สื่อมวลชนก็ยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลทหาร และข้าราชการ สื่อมวลชนประเภทวิทยุและโทรทัศน์ตกเป็นของรัฐบาลทั้งหมด ในขณะที่สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์เป็นของเอกชน แต่ถูกปิดกั้นเสรีภาพด้วยนโยบายทางการเมือง และกฎหมายแบบอำนาจนิยมมาเป็นเวลายาวนาน และได้รับไออุ่นแห่งเสรีภาพบ้างในบางช่วงของบรรยากาศทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยแบบไทย ๆ

หากสำรวจการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนไทย จะเห็นได้ว่ามีเสรีภาพในด้านการให้ความบันเทิงสูง ในขณะที่เสรีภาพการให้ข่าวสารและให้การศึกษาแก่ประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มการเมือง การผลักดันของประชาชนผู้รับสื่อซึ่งมีการศึกษา และรสนิยมการบริโภคสื่อมวลชนแบบประเทศอุตสาหกรรมใหญ่ ซึ่งต้องอาศัยสื่อมวลชนเป็นเครื่องผ่อนคลายเป็นไม่เกิดขึ้นในสังคมไทยเต็มที่

เมื่อพิจารณาดูสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ จะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์ประเภท

ข่าวหนัก มียอดจำหน่ายที่ต่ำกว่าหนังสือพิมพ์ประเภทปริมาณที่เสนอข่าวเบาถึง 10 เท่าตัว ซ้ำยิ่งกว่านั้นยังถูกควบคุมอย่างเข้มงวด ทำให้หนังสือพิมพ์ประเภทข่าวหนักต้องยุบเลิกกิจการ หรือเปลี่ยนอุดมการณ์ไป

นพดล ริวเจริญ (2523) ได้ศึกษาเรื่องกฎหมายกับเสรีภาพหนังสือพิมพ์ สรุปว่า เสรีภาพหนังสือพิมพ์เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเสรีภาพของประชาชน หนังสือพิมพ์ย่อมมีเสรีภาพเท่าเทียมกับประชาชน ซึ่งในระบบประชาธิปไตยถือว่าเสรีภาพเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก

หนังสือพิมพ์มีภาระเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชน โดยทำหน้าที่เป็นผู้รายงานความเคลื่อนไหวของรัฐบาล เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทราบนอกจากนั้นยังเป็นผู้คอยสอดส่องดูแลรัฐบาล รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชน ดังนั้น ผู้ประกอบการอาชีพนี้จึงต้องการเสรีภาพในการปฏิบัติงาน ขณะเดียวกันรัฐบาลก็มีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ไม่ให้เกิดขอบเขตจนเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยในประเทศ ฉะนั้น รัฐบาลจึงมีความจำเป็นต้องออกกฎหมายที่จะลดทอนเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ทางด้านผู้ประกอบการวิชาชีพจึงได้เสนอตั้งสภาการหนังสือพิมพ์ที่ควบคุมกันเองแทนการควบคุมจากรัฐบาล

จากการศึกษา ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการกฎหมายที่มีอยู่ปัจจุบันควบคุมหนังสือพิมพ์และจำกัดเสรีภาพมากเกินไป ควรที่รัฐบาลจะยกเลิกกฎหมายที่มีลักษณะเช่นนี้เสีย แต่สำหรับการตั้งสภาการหนังสือพิมพ์นั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่าจะมีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน เพราะการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนควรจะต้องมีความรับผิดชอบ แต่เมื่อผู้ประกอบการวิชาชีพนี้ยังไม่มีความรับผิดชอบอย่างเพียงพอ ก็ยังไม่เหมาะสมที่จะควบคุมกันเองโดยลำพัง

วีระศักดิ์ จารุชัยนิวัฒน์ (2518) ได้ทำการศึกษาเรื่องวิเคราะห์ทัศนคติทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทยโดยศึกษาจากบทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์โดยถือเป็นตัวแทนความคิดของหนังสือพิมพ์ ว่ามีแนวความคิดต่อปัญหาต่าง ๆ อย่างไร

หนังสือพิมพ์ที่ทำการศึกษามีอยู่ 4 ฉบับคือ ประชาชาติ ประชาธิปไตยบ้านเมือง และสยามศรี สมมติฐานที่ตั้งไว้คือหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยและประชาชาติ มีแนวความคิดเป็นฝ่ายซ้าย ส่วนบ้านเมืองและสยามศรี มีแนวความคิดเป็นฝ่ายขวา

ผลการศึกษาพบว่า หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยและประชาชาติ มีทัศนะเป็นลบต่อผู้ปกครอง นายทุน และฝ่ายขวา และมีทัศนคติเป็นบวกต่อชาวไร่ชาวนา

ส่วนหนังสือพิมพ์บ้านเมืองและสยามศรี มีทัศนคติลบต่อพรรคการเมืองคอมมิวนิสต์

และนักศึกษา และมีทัศนคติเป็นบวกต่อสหรัฐอเมริกา

ดังนั้น ผลการศึกษาจึงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือแนวความคิดแบบซ้าย จะเข้าข้างประชาชน โจมตีผู้ปกครอง เน้นความเป็นธรรม ส่วนแนวความคิดแบบขวา จะเน้นโจมตีคอมมิวนิสต์ มองการเคลื่อนไหวของนักศึกษาเป็นแง่ลบ เน้นที่ประเทศชาติบ้านเมือง

ระวีวรรณ ประกอบผล(2527)ได้ทำการศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนไทยในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 โดยการเป็นศึกษาสื่อมวลชนทั้งประเภทหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ได้ข้อสรุปว่าในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 สื่อมวลชนได้ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐบาลไปสู่ประชาชน และจากประชาชนไปสู่รัฐบาล แต่การทำหน้าที่ดังกล่าวสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ได้ทำหน้าที่สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับขบวนการนิสิตนักศึกษา มากกว่าที่จะทำหน้าที่สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับรัฐบาล สำหรับวิทยุและโทรทัศน์นั้นไม่มีบทบาทในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม เพราะถูกควบคุมจากรัฐบาลอย่างใกล้ชิด รวมถึงไม่มีบทบาทในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญตามกระแสของประชาชน

ส่วนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 นั้น สื่อมวลชนได้ทำหน้าที่ให้ข่าวสารข้อมูลทางการเมืองอย่างหลากหลาย มีการใช้วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์โดยกลุ่มฝ่ายขวาเพื่อปลุกระดมให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง

การศึกษาคั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าในยามเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญยิ่งและมีอิทธิพลในการกำหนดความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน สื่อมวลชนสามารถสะท้อนความรู้สึกนึกคิดอันเป็นการต่อต้าน ชัดแย้งกับรัฐบาล สื่อมวลชนสามารถแสดงท่าทีเบื่อก่อนหน้าและให้ข้อมูลเน้นย้ำถึงความไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาล และสื่อมวลชนสามารถถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการปลุกระดมให้เกิดความรุนแรงทางการเมืองขึ้นได้